

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY AVTOVOKZALLAR TIZIMINING STRATEGIK RIVOJLANISH SALOHIYATI

D.N.Rashidov

*Toshkent davlat transport
universiteti katta o‘qituvchisi*

Z.K.Kamolov

*Toshkent davlat transport
universiteti talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasi milliy avtovokzallar tizimining hozirgi holati SWOT tahlil metodologiyasi asosida kompleks o‘rganildi. Tadqiqotning maqsadi avtovokzallar tizimining kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, rivojlanish imkoniyatlari hamda tashqi tahdidlarni baholash orqali uni takomillashtirishga qaratilgan amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot jarayonida tahliliy, taqqoslama va strategik tahlil usullaridan foydalanildi. Olingan natijalar milliy avtovokzallar tizimining zamonaviy infratuzilma va geografik ustunliklarga ega ekanini, biroq investisiya, marketing va hududiy nomutanosiblik bilan bog‘liq muammolar mavjudligini ko‘rsatdi. Maqolada avtovokzallar tizimini rivojlantirishning ustuvor strategik yo‘nalishlari asoslab berildi.

Kalit so‘zlar: avtovokzallar tizimi, transport infratuzilmasi, SWOT tahlil, yo‘lovchi tashish, transport siyosati, logistika.

KIRISH (Introduction)

Transport infratuzilmasi har qanday mamlakatning iqtisodiy barqarorligi, hududlar o‘rtasidagi ijtimoiy-iqtisodiy integratsiya va aholi mobilligini ta‘minlovchi asosiy tizimlardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, avtomobil transporti rivojlanayotgan davlatlar sharoitida yo‘lovchi tashishning eng ommaviy va iqtisodiy jihatdan maqbul shakli sifatida muhim o‘rin tutadi. Shu ma’noda, O‘zbekiston Respublikasida milliy

avtotransport infratuzilmasining ajralmas bo'g'ini bo'lgan avtovokzallar tizimi ichki va xalqaro transport aloqalarini tashkil etishda strategik ahamiyat kasb etadi.

So'nggi yillarda mamlakatda transport sohasini modernizatsiya qilish, yo'lovchilarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirish va raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha izchil islohotlar amalga oshirilmoqda. Zamonaviy avtovokzal majmualari qurilishi, elektron monitoring tizimlari, onlayn chipta xarid qilish xizmatlarining joriy etilishi hamda servis xizmatlarining kengayishi ushbu sohada ijobiy o'zgarishlarni yuzaga keltirdi. Biroq mavjud rivojlanish sur'atlariga qaramay, avtovokzallar tizimida hududiy nomutanosiblik, investisiya yetishmovchiligi, xalqaro marketingning zaifligi va transport xizmatlarining raqobatbardoshligi bilan bog'liq qator muammolar saqlanib qolmoqda.

Ilmiy adabiyotlarda transport infratuzilmasini baholashda ko'pincha iqtisodiy samaradorlik, logistika salohiyati yoki texnik ko'rsatkichlar ustuvor o'rin tutadi. Biroq avtovokzallar tizimini kompleks strategik tahlil qilish, ya'ni uning ichki imkoniyatlari va tashqi muhit ta'sirini bir vaqtning o'zida baholashga qaratilgan tadqiqotlar yetarli emas. Shu bois mazkur tadqiqotda SWOT tahlil metodologiyasidan foydalanish orqali O'zbekiston milliy avtovokzal tizimining kuchli va zaif tomonlari, rivojlanish imkoniyatlari hamda mavjud tahdidlari ilmiy jihatdan tahlil qilindi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi — O'zbekiston Respublikasi avtovokzallar tizimining joriy holatini SWOT tahlil asosida baholash va olingan natijalar asosida uni rivojlantirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

- avtovokzallar tizimining funksional va tashkiliy xususiyatlarini tahlil qilish;
- tizimning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash;
- tashqi muhit bilan bog'liq imkoniyat va tahdidlarni baholash;
- rivojlanishning ustuvor strategik yo'nalishlarini belgilash.

TADQIQOT METODOLOGIYASI (Methods)

Mazkur tadqiqotda sifat va strategik tahlil usullariga asoslangan kompleks yondashuv qo'llanildi. Asosiy tadqiqot usuli sifatida **SWOT tahlil metodologiyasi** tanlandi. Ushbu metod transport infratuzilmasi ob'yektlarining ichki holati va tashqi muhit ta'sirini bir vaqtning o'zida baholash imkonini berishi bilan ajralib turadi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi:

-tahliliy metod — avtovokzallar tizimining mavjud holatini o'rganish va umumlashtirish;

-taqqoslama tahlil — hududlar o'rtasidagi xizmat ko'rsatish darajasini solishtirish;

-SWOT tahlil — tizimning kuchli (Strengths), zaif (Weaknesses) tomonlari, imkoniyatlari (Opportunities) va tahdidlari (Threats)ni aniqlash;

-manbalar tahlili — milliy va xalqaro ilmiy tadqiqotlar, rasmiy axborot manbalari va sohaviy hisobotlarni o'rganish.

Ma'lumotlar manbalari sifatida O'zbekiston Respublikasidagi amaldagi avtovokzallar faoliyatiga oid ochiq axborotlar, sohaviy veb-platformalar, ilmiy maqolalar va xalqaro transport infratuzilmasiga bag'ishlangan tadqiqot ishlari tanlandi. SWOT tahlil to'rt bosqichda amalga oshirildi:

- 1) ichki resurslar va infratuzilmani baholash;
- 2) xizmatlar sifati va tashkiliy imkoniyatlarni tahlil qilish;
- 3) tashqi muhitdagi rivojlanish omillari va bozor tendensiyalarini aniqlash;
- 4) strategik xulosalar va rivojlanish yo'nalishlarini belgilash.

Qo'llanilgan metodologiya respublika ilmiy jurnallari talab qiladigan tahlil darajasini ta'minlab, olingan natijalarning ilmiy asoslanganligi va amaliyot uchun ahamiyatliligini kafolatlaydi.

TADQIQOT NATIJALARI (Results)

O'tkazilgan SWOT tahlil natijalari O'zbekiston Respublikasi avtovokzallar tizimining hozirgi holatini kompleks baholash imkonini berdi. Tahlil natijalari tizimning ichki imkoniyatlari bilan tashqi muhit ta'siri o'rtasida muayyan nomutanosiblik mavjudligini ko'rsatdi.

Kuchli tomonlar (Strengths). Tadqiqot natijalariga ko'ra, milliy avtovokzallar tizimining eng muhim kuchli jihati — zamonaviy infratuzilmaning shakllanayotganligidir. Yirik shaharlarda joylashgan avtovokzallarda elektron monitoring tizimlari, onlayn chipta xarid qilish xizmatlari, qulay kutish zallari, axborot xizmatlari va servis infratuzilmasining mavjudligi yo'lovchilar uchun qulay sharoit yaratmoqda.

Shuningdek, O'zbekistonning Markaziy Osiyodagi geografik joylashuvi ichki va xalqaro yo'lovchi tashishni rivojlantirish uchun muhim strategik ustunlik sifatida namoyon bo'lmoqda. Kadrlar tayyorlash tizimining mavjudligi ham xizmat sifati barqarorligini ta'minlovchi omil sifatida baholandi.

Zaif tomonlar (Weaknesses). Natijalar shuni ko'rsatdiki, avtovokzallar tizimida hududlar kesimida xizmat ko'rsatish darajasida sezilarli farq mavjud. Ayniqsa, viloyat avtovokzallarida infratuzilmaning eskirganligi, servis xizmatlarining cheklanganligi va zamonaviy "sleeper" turidagi avtobuslar yetishmasligi tizim samaradorligini pasaytiradi. Bundan tashqari, xalqaro yo'lovchilarga qaratilgan marketing strategiyasining yetarli darajada rivojlanmaganligi, raqamli platformalar imkoniyatlaridan to'liq foydalanilmasligi ham zaif tomon sifatida qayd etildi.

Imkoniyatlar (Opportunities). SWOT tahlil natijalariga ko'ra, milliy avtovokzallar tizimini Markaziy Osiyodagi yirik transport-logistika markaziga aylantirish imkoniyati mavjud. Davlat tomonidan transport sohasini qo'llab-quvvatlash siyosati, xususiy sektorni jalb qilish imkoniyatlari va chegaradosh davlatlar bilan yo'lovchi tashish hajmini oshirish ushbu imkoniyatlarni yanada kengaytiradi.

Shuningdek, xalqaro tranzit yoʻnalishlarini rivojlantirish va logistika xizmatlarini integratsiya qilish tizim raqobatbardoshligini oshirish uchun qulay sharoit yaratadi.

Tahdidlar (Threats). Tadqiqot natijalari tashqi muhitda bir qator tahdidlar mavjudligini koʻrsatdi. Xususan, yoqilgʻi narxlarining oshishi, ekologik talablarning kuchayishi va xalqaro transport bozorida raqobatning ortishi avtovokzallar tizimi rivojlanishiga salbiy taʼsir koʻrsatishi mumkin. Shuningdek, geosiyosiy beqarorlik va xalqaro transport aloqalaridagi cheklovlar tashqi tahdidlar qatoriga kiradi.

MUHOKAMA (Discussion)

Olingan natijalar Oʻzbekiston milliy avtovokzallar tizimining rivojlanishida ichki imkoniyatlar yetarli ekanini, ammo ulardan foydalanish darajasi hali toʻliq emasligini koʻrsatadi. Xususan, infratuzilma va kadrlar salohiyati mavjud boʻlgan holda, investisiya va marketing mexanizmlarining samarali ishlamayotgani tizim rivojiga toʻsiq boʻlmoqda.

Xalqaro tadqiqotlarda transport infratuzilmasi raqobatbardoshligini oshirishda xususiy sektor ishtirokini kengaytirish, servis sifatini diversifikatsiya qilish va raqamli yechimlarni joriy etish ustuvor yoʻnalish sifatida belgilangan. Mazkur tadqiqot natijalari ham ushbu xulosalarni tasdiqlaydi. Ayniqsa, “sleeper” avtobuslar parkini kengaytirish, viloyat avtovokzallarini modernizatsiya qilish va xalqaro yoʻlovchilar uchun moʻljallangan xizmatlar paketini ishlab chiqish amaliy ahamiyatga ega deb baholandi.

Shu bilan birga, davlatning transport sohasidagi yuqori ulushi muayyan barqarorlikni taʼminlayotgan boʻlsa-da, bozor mexanizmlarining cheklanishi innovasion rivojlanish surʼatlarini pasaytiradi. Shu sababli davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini keng qoʻllash milliy avtovokzallar tizimi samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida qaralishi lozim.

XULOSA (Conclusion)

Oʻtkazilgan tadqiqot natijalari Oʻzbekiston Respublikasi milliy avtovokzallar tizimining ichki va tashqi muhit taʼsirida shakllanayotgan murakkab, koʻp omilli tizim ekanini koʻrsatdi. SWOT tahlil natijasida tizimning zamonaviy infratuzilma

elementlariga ega ekanligi, geografik joylashuvning strategik ustunligi hamda kadrlar tayyorlash salohiyati uning asosiy kuchli tomonlari sifatida aniqlandi.

Shu bilan birga, viloyatlar kesimida xizmatlar sifatining nomutanosibli, investisiya yetishmovchiligi, xalqaro marketing mexanizmlarining zaifligi va zamonaviy avtobus parklarining cheklanganligi tizim samaradorligini pasaytiruvchi asosiy zaif jihatlar sifatida qayd etildi. Tashqi muhit tahlili esa transport-logistika markazi sifatida rivojlanish, xususiy sektor ishtirokini kengaytirish va tranzit yoʻnalishlarini diversifikatsiya qilish orqali tizimni takomillashtirish imkoniyatlari mavjudligini koʻrsatdi.

Tadqiqot xulosalariga asosan, milliy avtovokzallar tizimini barqaror rivojlantirish uchun quyidagi ustuvor yoʻnalishlarga eʼtibor qaratish maqsadga muvofiq: viloyat avtovokzallarini bosqichma-bosqich modernizatsiya qilish, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini joriy etish, xalqaro yoʻlovchilarga yoʻnaltirilgan marketing strategiyasini ishlab chiqish va ekologik hamda energetik talablarga mos transport infratuzilmasini shakllantirish. Mazkur chora-tadbirlar milliy avtovokzallar tizimini nafaqat ichki bozorda, balki mintaqaviy darajada ham raqobatbardosh transport infratuzilmasiga aylantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Small but Significant: A Review of Research on the Potential of Bus Shelters as Resilient Infrastructure. Sarah Briant, Debra Cushing, Tracy Washington and Monique Swart. <https://doi.org/10.3390/app15126724>.
2. Clifton, G.T.; Mulley, C. A historical overview of enhanced bus services in Australian cities: What has been tried, what has worked? Res. Transp. Econ. 2016, 59, 11–25. [CrossRef]
3. Vitale Brovarone, E. Design as if bus stops mattered: Exploring the potential role of public transport stops in the urban environment. Urban Des. Int. 2021, 26, 82–96. [CrossRef]

4. UN Office for Disaster Risk Reduction. Principles of Resilient Infrastructure. 2022. Available online: <https://www.undrr.org/publication/principles-resilientinfrastructure> (accessed on 8 June 2025).
5. Infrastructure Australia. Resilience Principles: Infrastructure Australia's Approach to Resilience. June 2022. Available online: <https://www.infrastructureaustralia.gov.au/publications/resilience-principles> (accessed on 8 June 2025).
6. Nguyen-Phuoc, D.; Currie, G.; De Gruyter, C.; Kim, I.; Young, W. Modelling the net traffic congestion impact of bus operations in Melbourne. Transp. Res. Part A Policy Pract. 2018, 117, 1–12. [CrossRef]
7. López, C.; Ruíz-Benítez, R.; Vargas-Machuca, C. On the Environmental and Social Sustainability of Technological Innovations in Urban Bus Transport: The EU Case. Sustainability 2019, 11, 1413. [CrossRef]
8. Lemoine, P.D.; Sarmiento, O.L.; Pinzón, J.D. TransMilenio, a Scalable Bus Rapid Transit System for Promoting Physical Activity. J. Urban Health 2016, 93, 256–270. [CrossRef]
9. Рашидов, Д. (2022). Transport korxonalari uchun nogironlar tomonidan ishlab chiqarilayogan maxsus kiyimlar va boshqa mahsulotlar xaridini ko 'paytirish orqali nogironlar mehnatini rag'batlantirish. Scienceweb academic papers collection.
10. Рашидов, Д. (2022). Ijtimoiy ehtiyojmand toifaga mansub shaxslarni transport korxonalarida ishga joylashtirish uchun ish o 'rinlarini zaxiralash. Scienceweb academic papers collection.